

Remissvar SOU 2024:1 Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier - Svar senast 12 april 2024

Sammanfattning

Umeå kommun vill med detta remissvar inledningsvis uttrycka sitt övergripande stöd till utredningens intentioner och syfte. Det är hög tid att områdets bredd och effekter tas på allvar och vi tackar för möjligheten att lämna remissvar. Kommunen ser positivt på utredningens breda förståelse att detta har konsekvenser för medarbetares arbetsmiljö, möjligheten att upprätthålla myndighetsutövande och den demokratiska grundförutsättningen som ett rättssäkert myndighetsutövande utgör i en rättsstat.

Vi önskar dock att utredningen och dess förslag vore tydligare i vad som avses med "vid myndighetsutövning" det är viktigt att skyddet och stödet omfattar alla de anställda som kan hamna i en utsatthet kopplat till myndighetsutövningen. Utöver de tjänstepersoner som varit i direkt beredande och beslutande roll utsätts idag andra personalgrupper till följd av att de från den enskilde uppfattas som en företrädare för myndigheten. Det kan röra chefer på olika nivåer men även receptions/växelpersonal, skolpersonal som av den enskilde uppfattas företräda myndigheten. Det föreslagna stärkta skyddet bör omfatta personal vid myndigheten i stort, ej bara enskilda yrkesgrupper. Vi ser därför positivt på förslaget i 14.5 att Regeringen skall kunna lyfta fram ytterligare särskilt utsatta verksamheter.

Umeå kommun vill även uppmärksamma att vi i Sverige bör nyttja det könsneutrala begreppet tjänsteperson istället för tjänsteman, och vi nyttjar därför det begreppet där vi anser det möjligt i detta remissvar.

Ett förstärkt straffrättsligt skydd för tjänsteperson

Umeå kommun stödjer utredningens hållning att bestämmelserna till skydd för tjänstemän i 17 kap. brottsbalken behöver anpassas och moderniseras för att säkerställa att det förstärkta straffrättsliga skyddet även omfattar nya brottstyper, nya kommunikationsformer och företeelser. Förslaget att fler typer av hot ska omfattas av bestämmelsens tillämpningsområde och att det straffbara området därför skulle utvidgas till att avse hot om brottslig gärning stöds av kommunen.

Med hänsyn till brottslighetens systemhotande karaktär bör straffskalorna för brott mot tjänsteperson enligt vår bedömning skärpas i olika avseenden för att i större utsträckning överensstämma med straffskalan för övergrepp i rättsak, men också andra brott med våld-, hot- och tvångsinslag.

Angrepp mot tjänsteperson istället för förgripelse

Vidare stödjer Umeå kommun att bestämmelserna om brott mot tjänstemän bör förtydligas därför att vissa angrepp som sker vid myndighetsutövning samt angrepp för att tvinga fram, hindra eller hämnas för en åtgärd vid myndighetsutövning ska omfattas.

Umeå kommun stödjer även utredningens förslag att gärningar som idag rubriceras som förgripelse mot tjänsteman enligt 17 kap. 2 § brottsbalken ska förändras och förtydligas i vissa avseenden samt att brottets beteckning ska ändras till angrepp mot tjänsteperson.

Utredningsförslaget innebär att bestämmelsen kommer att omfatta angrepp mot en tjänsteperson eller hans närstående genom brottslig gärning, eller annan otillbörlig gärning som för tjänstepersonen medför lidande, skada eller annan olägenhet, eller hot om en sådan gärning, om gärningen syftar till att tvinga fram, hindra eller hämnas för en åtgärd vid myndighetsutövning. Detta anser Umeå kommun kunna ge ett rättsligt verktyg och skydd som idag saknas när det gäller försök att påverka eller hämnas myndighetsutövning. Det innebär en förenkling från dagens ordning, särskilt i förhållande till fridsbrotten.

Andra otillbörliga gärningar, eller hot om sådana gärningar, ska även i fortsättningen kunna utgöra brott enligt bestämmelsen. Det är en viktig del av skyddet mot trakasserier. Det kan handla om ett agerande som inte uppfyller förutsättningarna för ett brott enligt brottsbalken, men som ändå är otillbörligt om det vidtas t.ex. i syfte att hämnas ett beslut eller annan myndighetsåtgärd. Liksom i dag förutsätts att gärningen då leder till lidande, skada eller annan olägenhet hos tjänstepersonen. Umeå kommun ser positivt på utredningens förslag att dessa bestämmelser även omfattar angrepp mot närstående för att påverka eller hämnas tjänstepersonens myndighetsutövning. Samt att skyddet omfattar tjänstepersonen efter hen har lämnat sin tjänst.

Brott mot tjänstepersoner ska kunna utgöra olaga förföljelse

Umeå kommun stödjer utredningens förslag gällande olaga förföljelse, som tar sikte på brottsliga gärningar som sker upprepat mot en person. Om var och en av sådana gärningar har utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet, döms man för olaga förföljelse. För att stärka det straffrättsliga skyddet för tjänstemän mot brott som sker upprepat i trakasserande syfte föreslås att brotten mot tjänstemän i 17 kap. brottsbalken ska läggas till i uppräknningen av brott som kan utgöra olaga förföljelse enligt 4 kap. 4 b § brottsbalken. I stället för att döma enskilt för de olika brottstyperna kan det på så sätt beaktas att kränkningen har skett upprepat eller systematiskt. Detta förslag är mycket viktigt då denna typ av påverkansform har en särskilt försvårande effekt på de utsatta.

Förolämpning mot tjänsteperson

Umeå kommun stödjer utredningens förslag att det införs ett nytt brott om förolämpning mot tjänsteperson i 17 kap. brottsbalken. Förolämpningar mot tjänsteperson är mycket vanligt förekommande och utgör en mycket försvårande förutsättning för många medarbetares arbetsmiljö. Det rör sig ofta om direkta och grova personangrepp som kan innehålla inslag av sexuella trakasserier eller anspela på etnicitet. Det skapar ordningsstörningar och försvårar för den enskilda tjänstepersonen att utföra sitt arbete i vissa situationer. Kränkande yttranden och innehåll förekommer också genom bl.a. e-postmeddelanden som en följd av myndighetsutövning, eller som en hämnd för densamma.

Straffskalan för sabotage mot blåljusverksamhet

Umeå kommun delar utredningens bedömning att straffskalan inte bör ändras då behövt utrymme för en nyanserad bedömning lämnas domstolarna inom det breda spektrum av varianter av brottet som kan förekomma.

Minskad exponering av namn i handlingar

Umeå kommun har förståelse för utredningens resonemang om svårigheten att helt utelämna ansvarig tjänsteperson från handlingar i syfte att skydda denne mot påverkan och hot. Kommunen ser positivt på förslaget om det ska införas en ny bestämmelse i 33 § förvaltningslagen som möjliggör att uppgift om namn på beslutsfattare, föredragande eller andra som medverkat vid den slutliga handläggningen utan att delta i avgörandet, inte behöver anges i en skriftlig underrättelse om beslut är ett steg i rätt riktning. Kommunen anser dock nödvändigt att hitta ytterligare former att skydda tjänstepersoners namn i handlingar och därmed minska dess utsatthet vid myndighetsutövning.

Skydd för offentliganställdas uppgifter

Umeå kommun har förståelse för utredningens sammantagna bedömning att folkbokföringssekretessen i förening med övriga befintliga skyddsåtgärder inom folkbokföringen redan idag ger ett ändamålsenligt skydd för offentliganställdas personuppgifter vid hot och förföljelse, eller risk för sådana handlingar. Och därför inte föreslår ändringar i den delen.

Uppmuntrar att även förtroendevaldas skydd skall stärkas

Sammantaget ställer sig Umeå kommun positiv till de flesta av de föreslag som utredningen lägger fram. Samtidigt önskar kommunen påtala att en stor del av myndighetsutövandet i de kommunala verksamheterna sker i samspel mellan tjänsteperson och förtroendevalda/nämnder. Det är av största vikt att det rättsliga skyddet för de förtroendevalda även stärks i likalydande syfte att ge förutsättningar för en rättssäker myndighetsutövning och demokratisk ordning. Kommunen är väl medveten om att denna utredning inte omfattar situationen och skyddet för förtroendevalda men vill understryka hur viktigt det är att hela myndighetsutövningen stärks genom skydd och stöd.